

7. *Левчук М.* Православна періодика Волині: стилістика релігійного тексту [Електронний ресурс] / М. Левчук. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1942> (25.10.16).

Burdeyna M. V. Features and editing material issues of religious periodicals (the experience «of the Orthodox Church's newspaper»).

The article deals with the aspects, which are relevant to the work of editor on religious media. In the article special attention is paid to the specific of editing materials from this segment of the domestic mass media.

Keywords: religious periodicals, religious text, editor, editing, media, social communication.

УДК 007 : 304 : 070

Георгієвська В. В.,

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, докторант
Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка

**ПУБЛІЦИСТИКА ІВАНА ФРАНКА
У ПАРТІЙНІЙ ПРЕСІ ГАЛИЧНИНИ КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ**

У статті звернено увагу на політичні погляди Івана Франка, його участь у створенні Української радикальної партії та видання її періодичних органів. Мета дослідження — з'ясувати основні змістові акценти публікацій Івана Франка на шпальтах радикальної преси Галичини кінця ХІХ ст., обравши для аналізу такі вагомі часописи, як «Народ» (Коломия, Львів, 1891–1895) та «Громада» (Коломия, 1896–1897). На підставі аналізу й зіставлення подаються змістові акценти публікацій цих радикальних часописів, на їхньому тлі розглядається публіцистика І. Франка.

Ключові слова: публіцистика, партійна преса, українська радикальна партія, Іван Франко.

Вступ. Серед українських публіцистів другої половини ХІХ–початку ХХ ст. вирізняється постать Івана Франка, який мудро, пророче

й національно свідомо синтезував історію та сучасність свого народу, сповідуючи вселюдські ідеали. Невипадково видатного літератора та громадського діяча називали «будівничим відродження української державності», «невтомним орачем української духовної ниви», «речником патріотизму», «шукачем справедливості у людському житті».

Багатогранна творчість Івана Франка завжди була об'єктом наукового пізнання, наприклад, за радянського часу літературознавці акцентували на соціалістичних ідеях [4], естетичних ідеалах письменника [2], суспільних принципах митця в боротьбі проти буржуазних теорій [3] чи робітничих мотивах й відстоюванні знедоленого народу [6]. Значним досягненням стало академічне видання 50-томника творів і листів І. Франка, але дослідники життя й творчості митця неодноразово наголошували на творах публіцистичного, полемічного характеру, які залишилися поза цим виданням. До того ж чимало статей зазнали ідеологічного редагування, тому й досі актуальною лишається проблема дослідження публіцистики І. Франка в повному обсязі, без сторонніх втручань, із оригінальними думками, висловлюваннями, настановами. Обидві ювілейні дати 2016 р. (27 серпня виповнюється 160 років од дня народження Каменяра, а 28 травня — 100-ліття з дня смерті) спонукають науковців проаналізувати його праці по-новому, без упереджень та політичної цензури.

Мета дослідження — з'ясувати основні змістові акценти публікацій Івана Франка на шпальтах радикальної преси Галичини кінця XIX ст., обравши для аналізу такі вагомні часописи, як «Народ» (Коломия, Львів, 1891–1895) та «Громада» (Коломия, 1896–1897). На підставі аналізу й зіставлення подаються змістові акценти публікацій цих радикальних часописів, на їхньому тлі розглядається публіцистика І. Франка.

Результати. Серед часописів, у яких з'являлися публікації І. Франка, в яких він був редактором і співредактором, членом редакційної ради, постійним співробітником, або які ініціював як нові періодичні видання, найчастіше постають назви львівської преси («Друг», «Громадський друг», «Правда», «Жите і слово», «Народ», «Хлібороб», «Літературно-науковий вістник», «Діло»), хоча художні, літературно-критичні публіцистичні матеріали опубліковані в київській, варшавській, петербурзькій та іншій пресі («Громадська думка», «Рада», «Шершень», «Украинская жизнь» та ін.). Як наголошував Тарас Франко у спогадах про батька, «з молодих літ ... вабила журналістика»,

Іван Якович працював у «Кур'єрі Львовськім», віденськім «Zeit», видавав «Молот», «Дзвін», «Життя і слово»; був редактором книжок Видавничої Спільки і численних бібліотек та періодики, «виправляв молодим авторам мову і стиль і багатьох з них вивів у люди» [7, с. 23].

Важливе значення в редакторській та журналістській діяльності І. Франка відіграла радикальна преса. 6 жовтня 1890 р. була схвалена програма Русько-української радикальної партії, що була опублікована у часописі «Народ» (1890. — Ч. 20), який редагували І. Франко і М. Павлик. Як наголошував один із активістів радикального руху на Галичині того часу С. Данилович, «програма ця, як цілість, була остаточним підсумуванням всієї духовної праці, яка відбувалася у франківським гуртку молоді на протязі кільканадцяти років» [8, с. 176]. Відтоді Франка називали «духовним батьком радикальної партії».

Неодноразово в листуванні та виступах І. Франко звертався до самохарактеристики публіцистичної праці, акцентуючи увагу на суспільних, національних, загальнонародних проблемах. У промові на ювілеї з нагоди 25-ліття літературної діяльності митець порівняв себе з пекарем, що «пече хліб для щоденного споживання», з муляром, який «муруючи стіну, не тільки кладе гранітні плити, а й часом зцементовує дрібні камінці» [цит. за: 1, с. 29]. Як висновок: «... Я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові». І продовжував: «І сам я в усій своїй діяльності бажав бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а поперед усього чоловіком» [1, с. 29].

«Школу політичного думання» І. Франко проходив на соціалістичних європейських ідеалах, що поширювалися у працях К. Маркса та Ф. Енгельса. Публікації у революційно-демократичному журналі «Громадський друг», збірках «Дзвін» і «Молот», переклади зарубіжних авторів, підготовка популярних брошур «Катехізм економічного соціалізму» та «Про працю. Книжечка для робітників» (польською мовою), популярні статті та кореспонденції про робітниче питання у польськомовній робітничій газеті «Праца» («Солідарності!», «Хтов ви-нен?» тощо) стали підготовчою платформою до поширення радикалізму в галицькому середовищі.

На сторінках органу «Русько-української радикальної партії» «Народ» за редагування І. Франка та М. Павлика друкувались матеріали (в рубриках «Політика краєва і загранична», «Справи суспільно-економічні», «Наука і штука», «Проекти і здобутки», «Російські соціалдемократи», «Справи просвітні», «Полемика й дописи», «Політичні

нотатки», «Критика і бібліографія» тощо), головними темами яких стали політична та партійна діяльність, життя народу Галичини та сусідніх країв, духовно-культурний та освітній поступ. Зокрема статті, як: «Русько-український націоналізм і радикали» Українця, «З життя львівської академічної молодіжї» М. Ганкевича, «Не в пору рутенство» В. Будзиновського, «Реформа виборча» Л. Турбацького, «Збори радикальної групи: В Кракові» В. Т., «В справі жіночої петиції до ради державної» Н. Кобринської.

Значна частина публікацій на сторінках журналу «Народ» належала М. Павликові та І. Франкові. Зокрема І. Франко надрукував статті «Віче коломийське», «Програма руского клубу», «Руско-українська радикальна партія і загальне голосування», рецензії й огляди «Альманах чи газета?», «Ще про нашу культурну нужду», «образки з життя робучого люду» (цикл «В поті чола»).

Завдяки редакторові І. Франку на сторінках «Народу» подано матеріали М. Драгоманова («Чудацькі думки», «Неполітична політика», «В справі Угорської Русі» тощо), Лесі Українки («Волинські образки», «Безпardonний» патріотизм», сатиричний вірш «Пророчий сон патріота», цикл «Невільничі пісні»), «дрібні» та літературні вісті, дописи з усіх територій, де мешкали на той час українці. У «Відозві» від виконуючого комітету Русько-української радикальної партії М. Павлик та І. Франко наголошували на думці, щоб у всіх «газетах вільно було писати всю правду», відстоювали громадянські свободи, що дали б змогу українському народові легально виступати за свої права та виборювати кращі умови праці. В іншій публікації звучить ідея про те, що праця мусить бути «на власнім чи національним русько-українським ґрунті», робітничі люди мусять солідаризуватися на всій «русько-українській землі» (1891. — Ч. 8).

Перші номери «Народу» за 1895 р. відкривалися ювілейними публікаціями до 30-ліття діяльності на громадській ниві М. Драгоманова. З промовама та привітаннями на сторінках журналу виступили І. Франко, М. Павлик, Н. Кобринська, В. Стефаник, Д. Лукіянович та ін. Зачином на цьому святі послужили слова І. Франка, який назвав свого старшого побратима не тільки «заслуженим чоловіком», а передусім «другом, вчителем, провідником», який вказував шлях для галицького молоді, учив служити народові. Саме його назвав Каменяр «українським радикалом із переконання» (1895. — Ч. 1/2. — С. 10). Згодом у некролозі редакція напише на першій сторінці, подаючи вагомий

й заслужені визначення М. Драгоманова: він «збудив Русинів-Українців до нового життя», у його руках були «усі нитки нового українського руху в Росії і АвстроУгорщині», він був «керманічем руско-українського народу, його розумом і совістю»... (1895. — 15 черв.).

І. Франко був співробітником журналу «Громада» у Коломиї (1896–1897) під редакцією адвоката й публіциста Кирила Трильовського (належав до головної управи Української радикальної партії у Львові, активно підтримував ідеї М. Драгоманова, І. Франка, М. Павлика, був одним із творців «ідеології української радикальної партії»). Видання з'явилося через рік після смерті М. Драгоманова, тому видатному українцеві присвячувалася низка публікацій, йому віддавалася шана: «Хай на його місце бодай сотка горячих завзятих робітників хоч і з меншим талантом стане!» (1896. — Ч. 1), у назві коломийського часопису теж відчутні перегуки з женецьким виданням «Громада».

Редакція радикального часопису пропагувала часописи своєї партії, подаючи анотації чи згадки про «Громадський голос» (Львів), «Життя і слово» (Львів), «Добру раду» (Буковина), «Новий робітник» (польський часопис у Львові), закликаючи потенційних читачів і передплатників «Не дати упасти газетам, що стають в вашій обороні» (1896. — Ч. 3).

Чимало матеріалів у коломийському виданні присвячувалися оглядам соціал-демократичних партій (у Росії, Німеччині, Польщі), проведенню кураєвого з'їзду радикальної партії на Галичині (публікувалися виступи Анни Павлик, К. Трильовського, Л. Бачинського, доктора І. Франка, П. Думки та інших). Також І. Франко подав для друку свої художні твори: оповідання «Свинська конституція» (ч. 2), поему «П'яниця» (з присвятою графу Л. М. Толстому, ч. 3).

Художні та публіцистичні твори І. Франка ж активно публікувалися на шпальтах безпосередньо радикальних періодичних видань («Праця», «Громадський голос») чи тих, які не були партійними органами, але підтримували та поширювали радикальні ідеї. Скажімо, на сторінках журналу «Життя і слово» розпочалася важлива дискусія «між своїми» — І. Франком та Лесею Українкою про політичні завдання українського народу, пошук спілників серед інших народів, визначення пріоритетів щодо поступової сили в суспільстві (статті «З кінцем року», «Не так ті вороги, як добрії люди», «Коли не по конях, так по голоблях»). До полеміки на економічно-політичному та духовному ґрунті долучилися українці різних земель.

Варто прислухатися до думки, висловленої львівським професором Й. Лосем: «Оцінюючи творчість Івана Франка, ми не повинні чіплятися за вторинне, нарікати його виразником позитивізму, хоча раціональний чинник у його творчості очевидний; сповідником соціалістичних, навіть марксистських ідей...», що здебільшого належали до ранніх років. Адже, як твердить науковець, «генії ніколи не були й не можуть бути одномірними. Те, що Іван Франко, користуючись завжди компасом служіння рідному народові, аби він, «серцем молодий, думками високий», став «властивцем свого труду», ... засяяв «народів вольних колі» ... є радше його заслугою». Це допомагало йому формувати «світотгляд державника і сповідника вселюдських ідеалів» [5, с. 299].

Висновки. Радикальна преса (органи Русько-української радикальної партії — «Народ», «Хлібороб», «Радикальний голос», «Радикал», «Громада», «Праця» та ін.) відіграли значну роль у позиціюванні «радикальної культури». Визначною постаттю на цій ниві, фактично творчим двигуном був І. Франко як письменник, дослідник, редактор і публіцист. Він започатковував полемічні дискусії, оприлюднював найпрогресивніші думки, презентував публіці найвагоміші твори та статті. Головними думками, що їх висловлював І. Франко, в аналізованій партійній пресі, були думки про свободу друкованого слова, права української громади, солідарність усього люду. Проблематика творів І. Франка стосувалася суспільних, національних, загальнонародних питань.

Література:

1. *Возняк М. С.* З життя і творчості Івана Франка / М. С. Возняк. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1955. — 304 с.
2. *Войтюк А. Ю.* Літературознавчі концепції Івана Франка / А. Ю. Войтюк. — Львів : вид-во при Львів. держ. ун-ті ВО «Вища шк.», 1981. — 184 с.
3. *Дорошенко І.* Іван Франко — літературний критик / І. Дорошенко. — Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1966. — 210 с.
4. *Калинович В. І.* Політичні процеси Івана Франка та його товаришів / В. І. Калинович. — Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1967. — 154 с.
5. *Лось Й.* Публіцистика й тенденції розвитку світу (львівська школа журналістики) : навч. посіб. / Йосип Лось. — Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 376 с.
6. *Нечиталюк М. Ф.* Публіцистика Івана Франка (1875–1886 рр.) : семінарії / М. Ф. Нечиталюк. — Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1972. — 238 с.

7. *Спогади* про Івана Франка / упоряд., вступ. ст. та прим. О. І. Дея. — Київ : Дніпро, 1981. — 413 с.
8. *Франко Т.* Про батька : статті, спогади, розповіді і нариси / Тарас Франко. — Київ : Рад. письменник, 1956. — 228 с.

Georgievska V. V. Current Affairs Ivan Franko party press in the late nineteenth century Galicia.

The article deals on the political views of Ivan Franko, his activity in creation of the Ukrainian Radical Party (Rusko-Ukrainian radical party) and founding of the party periodicals in Western Ukraine. The aim of this research is to confirm the main content of Ivan Franko's publications on the pages of the radical press in Galicia at the end of the XIX century. Such media as «People / Народ» (Kolomyia, Lviv, 1891–1895) and «Hromada / Громада» (Kolomyia, 1896–1897) were analyzed. Analysis and comparison became the basic methods on the way to define semantic accents of the Radical party periodicals, as well as restorations of the not popular publications of Ivan Franko.

Keywords: publicism, Party periodicals, Ukrainian radical party, Ivan Franko.

УДК 316.772.2

Головко О. А.,

*асистент кафедри видавничої справи та редагування
Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного
університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського»*

**РОЛЬ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
НА ПРИКЛАДІ ІНФОГРАФІКИ ДЛЯ ДІТЕЙ**

У статті розкрито роль засобів візуальної комунікації на прикладі інфографіки для дітей. Охарактеризовано сутність поняття інфографіка. Проаналізовано інформативну та розвиваючу роль інфографіки для дітей. Описано типи та етапи створення інфографіки для дітей. Доведено, що використання інфографіки сприяє кращому засвоєнню інформації дітьми.